

Hành trình đưa đồng chí Nguyễn Đức Cảnh về đất mẹ

Hành trình đi tìm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, Bí thư Xứ ủy Bắc Kỳ, Chủ tịch Tổng Công hội đỏ (tiền thân của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam ngày nay), Bí thư đầu tiên của Thành ủy Hải Phòng đã khép lại với thành công ngoài mong đợi. Sau 65 năm xa xứ, đồng chí Nguyễn Đức Cảnh đã trở về đất mẹ. Câu chuyện đi tìm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh là kỷ niệm không bao giờ quên với những người tâm huyết, trách nhiệm và vinh dự tham gia hành trình tri ân ấy.

Nơi tìm thấy thi hài đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân

Nơi tìm thấy thi hài đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân.

Những ngày này, cả nước nói chung, tỉnh Thái Bình nói riêng diễn ra nhiều hoạt động kỷ niệm 110 năm ngày sinh đồng chí Nguyễn Đức Cảnh (2/2/1908 - 2/2/2018). Tôi tìm gặp ông Nguyễn Ngọc Đoán, nguyên Chủ tịch Liên đoàn Lao động (LĐLĐ) tỉnh, người "tổng chỉ huy" cuộc tìm kiếm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh. Đã thành lệ, cứ vào ngày 30/7 hàng năm, vợ chồng ông

Đoán lại sắp lễ giỗ tưởng nhớ, tri ân đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân - hai người con ưu tú của Đảng đã hiến ngang bước lên mây chém, làm cho kẻ thù khiếp sợ. Ông Đoán còn nhớ như in những ngày đi về Thái Bình - Hải Phòng cùng cán bộ cơ quan công đoàn tỉnh và thành phố Hải Phòng chấp mỗi từng tu liệu liên quan đến nơi thực dân Pháp xử chém và nơi an táng của đồng

chí Nguyễn Đức Cảnh. Khi mọi thông tin đã trùng khớp, cuộc tìm kiếm bắt đầu. Ông Đoán chia sẻ: Trước khi cuộc tìm kiếm diễn ra, thành phố Hải Phòng đã tổ chức tìm kiếm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh nhưng không thành công. Ở Thái Bình, các thế hệ lãnh đạo địa phương và lãnh đạo LĐLĐ tỉnh trước đó đã có nguyện vọng tìm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh để thóa

nỗi niềm của công đoàn các cấp, nhân dân và người thân của đồng chí nhưng chưa thực hiện được. Đến khi tôi làm Chủ tịch LĐLĐ tỉnh, tôi và các đồng chí trong Ban Thường vụ LĐLĐ tỉnh đã đề xuất nguyện vọng với lãnh đạo tỉnh, quyết tâm tìm hài cốt đồng chí. Cấp ủy, chính quyền, LĐLĐ thành phố Hải Phòng cũng thể hiện quyết tâm phối hợp tìm kiếm.

Theo các tài liệu, hành trình tìm mộ đồng chí Nguyễn Đức Cảnh bắt đầu từ ngày 4/3/2007 và có kết quả vào ngày 19/9/2007. Để tìm được nơi an táng của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, LĐLĐ tỉnh Thái Bình và thành phố Hải Phòng đã cử 5 cuộc hội thảo khoa học. Qua hội thảo mới "soi" lại quãng đường sau khi hai cụ bị chém rồi đem xác đi như thế nào cũng như tìm ra các địa điểm, địa danh ở Hải Phòng trong thời kỳ đó. Từ đó, xác định được nơi an nghỉ của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh tại khu vực Công ty Giày da Thống Nhất, huyện An Dương (thành phố Hải Phòng). Theo ông Đoán, trong các nguồn tư liệu lịch sử ghi chép lại, sau ngày 3/2/1930, Đảng Cộng sản Việt Nam ra đời, đồng chí

Tin lễ dâng hương và tưởng niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh được đăng tải trên Báo Thái Bình năm 2007.

Nguyễn Đức Cảnh thành lập Đảng bộ thành phố Hải Phòng và trực tiếp làm Bí thư Thành ủy, sau đó được Trung ương phân công giữ cương vị Bí thư Xứ ủy Bắc Kỳ. Tháng 10/1930, đồng chí Nguyễn Đức Cảnh được Trung ương điều vào tham gia Xứ ủy Trung Kỳ. Tháng 4/1931, đồng chí bị địch bắt khi đang trên đường đi công tác, sau đó bị địch kết án tử hình. Ngày 31/7/1932, thực dân Pháp vội vã và hèn hạ thực thi bản án tử hình đồng chí Nguyễn Đức Cảnh tại thành phố Hải Phòng cùng với đồng chí Hồ Ngọc Lân. Ngày 19/9/2007, đoàn tìm kiếm bắt đầu tìm kiếm nhưng mọi người đào rất sâu mà không thấy tiều, dùng cả thuốc xuống lòng đất nhưng vẫn bật vô âm tín. Nhưng cuối cùng thì đoàn đã tìm thấy được hai cái tiều nằm ụng ngược, lật lên là hai bộ hài cốt không có đầu..., có thể đây chính là hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân. Sau đó, hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân lại là thời gian

chí Nguyễn Đức Cảnh về quê hương.

Trong căn nhà nhỏ ở thôn Phú Lạc, xã Phú Xuân (thành phố Thái Bình), ông Trần Chất Ván, nguyên Chánh văn phòng LĐLĐ tỉnh say sưa kể cho tôi nghe những kỷ niệm về hành trình tìm kiếm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh. Khi ấy, mỗi địa danh, con đường ở huyện An Dương ông đều thuộc như lòng bàn tay. Ông Ván tâm sự: Giai đoạn tìm kiếm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh cũng là khoảng thời gian LĐLĐ tỉnh nhiều việc như xây dựng 130 căn hộ cho công nhân và nhà để xe 300 chỗ, các công việc chuyên trách như bảo vệ quyền lợi người lao động, tổ chức các phong trào thi đua... vẫn phải thực hiện. Mặc dù vậy, anh em trong LĐLĐ tỉnh vẫn thể hiện quyết tâm vừa hoàn thành tốt các nhiệm vụ thường xuyên vừa tích cực tìm kiếm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh. Tất cả công việc trong cơ quan được phân công cụ thể. Với tôi, được Ban Thường vụ LĐLĐ tỉnh giao trực tiếp tham gia đoàn tìm kiếm và thấy mình thật vinh dự nhưng cũng cảm thấy trách nhiệm nặng nề,

quyết tâm phải hoàn thành tốt.

Mỗi cuộc hội thảo, mỗi lần gặp gỡ nhân chứng, người dân hay khảo sát ở các nơi có thể là khu vực an táng của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, ông Ván lại ghi chép tỉ mỉ vào cuốn sổ tay để tiện báo cáo cấp trên. Với ông, cảm xúc khi tìm thấy hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân là kỷ niệm đáng nhớ nhất. Khi ấy, tất cả mọi người trong đoàn tìm kiếm đều khốc òa vì sung sướng. Vậy là sau bao năm vùi trong lòng đất lạnh lẽo, cuối cùng, ý nguyện của Đảng bộ và nhân dân Thái Bình, các thế hệ cán bộ, nhân viên cơ quan công đoàn các cấp đã trở thành hiện thực. Ông Ván nhớ lại: Khi xác định được khu vực an táng của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, chúng tôi tổ chức họp với lãnh đạo Công ty Giày da Thống Nhất để chọn ngày, giờ tìm, đưa đồng chí về quê. Khu vực ấy cây cỏ rậm rạp phải cho người phát quang sạch sẽ. Ngày 19/9/2007, đoàn tìm kiếm bắt đầu tìm kiếm nhưng mọi người đào rất sâu mà không thấy tiều, dùng cả thuốc xuống lòng đất nhưng vẫn bật vô âm tín. Nhưng cuối cùng thì đoàn đã tìm thấy được hai cái tiều nằm ụng ngược, lật lên là hai bộ hài cốt không có đầu..., có thể đây chính là hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân. Sau đó, hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và đồng chí Hồ Ngọc Lân lại là thời gian

áp lực nhất. Ông Đoán kể: Trung ương đã quyết định cho giám định ADN ở Viện Khoa học pháp y quân đội. 56 ngày đêm hồi hộp canh giữ di hài là chuỗi thời gian chúng tôi được đón tiếp, chứng kiến tình cảm của mọi người ở khắp mọi miền Tổ quốc khi biết tin đến tiếng. Và rồi, việc giám định cho kết quả đúng như mong đợi của tất cả mọi người.

Hành trình tìm kiếm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh khép lại với cái kết có hậu. Người con ưu tú của quê hương đã yên nghỉ vĩnh hằng trong lòng đất mẹ. Ở nơi đây vẫn còn lưu lại nếp nhà quê, vẫn vấn vương vị mặn mòi của biển, mãi ru giấc ngủ ngàn thu người chiến sĩ cộng sản kiên trung. Chúng kiến sự đổi thay của quê hương, sự quan tâm của cấp ủy, chính quyền địa phương thực hiện dự án mở rộng, tu bổ, tôn tạo Khu lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh nhân kỷ niệm 110 năm ngày sinh đồng chí, cựu chiến binh Hoàng Ngọc Khanh, sinh năm 1936 ở khu 3, thị trấn Diêm Điền (Thái Thụy) không khỏi bồi hồi xúc động: Chúng tôi luôn tự hào về đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, người con ưu tú của quê hương Diêm Điền. Việc tìm kiếm hài cốt đồng chí cũng như việc trùng tu, tôn tạo, mở rộng Khu lưu niệm là việc làm thể hiện đạo lý "Uống nước nhớ nguồn" của dân tộc, xứng đáng với công lao to lớn của đồng chí. Chúng tôi là thế hệ hậu bối, nguyện hứa tiếp tục phát huy truyền thống quê hương, giáo dục con cháu hiểu về những giá trị lịch sử của dân tộc, quyết tâm xây dựng và bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa, bảo vệ Tổ quốc mãi mãi trường tồn.

TẮT ĐẠT

Mảnh đất linh thiêng

Khu lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh là di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia. Đây là nơi lưu giữ, bảo tồn các giá trị lịch sử văn hóa tiêu biểu gắn liền với thân thế, sự nghiệp vinh quang của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh. Gần 40 năm nay, không biết đã có bao nhiêu bước chân của những người con trên khắp mọi miền Tổ quốc tìm về Khu lưu niệm với lòng thành kính, lòng biết ơn vô hạn. Ông Hoàng Ngọc Quý, Bí thư Chi bộ khu 3, thị trấn Diêm Điền, thành viên Ban Quản lý Khu lưu niệm cho biết: Năm 1980, Khu lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh được Đảng bộ và nhân dân Thái Bình xây dựng trên chính mảnh đất đồng chí đã sinh ra và lớn lên gắn liền với truyền thống của một gia đình hiếu học, đức độ, yêu nước, thương dân. Thời gian khiến cho vật đổi sao dời nhưng trong Khu lưu niệm vẫn vẹn nguyên khung cảnh nếp nhà xưa của gia đình đồng chí lúc sinh thời gồm: ngôi nhà thờ tổ (vốn là trường dạy học của cụ Nguyễn Đức Tiết - thân phụ đồng chí Nguyễn Đức Cảnh), nhà ở, nhà bếp được phục dựng lại nguyên vẹn trên nền đất cũ. Xung quanh khu nhà thờ tổ, nhà ở và nhà bếp trồng rất nhiều cây xanh tạo không gian thật gần gũi, ấm cúng, gợi lại hình ảnh nền nếp, gia phong của một gia đình nho giáo thời xưa. Đây cũng chính là cái nôi đầu tiên hun đúc, chắp cánh cho nhân cách, tâm hồn, ý chí và hành động của người chiến sĩ cộng sản kiên trung Nguyễn Đức Cảnh.

Phía sau nhà có một giếng nhỏ, vòng giếng cổ đã nhuộm màu rêu. Theo lời bà Giang Thị Sến, cháu đầu đồng chí Nguyễn Đức Cảnh: Giếng cổ này không

Đất thiêng nơi cửa biển

Sau những ngày giá rét, bầu trời bỗng bừng nắng tràn ngập sắc xuân trên con đường đưa chúng tôi về Khu lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh (khu 3, thị trấn Diêm Điền, huyện Thái Thụy). Nơi đây, người dân vẫn gọi là "đất thiêng nơi cửa biển" bởi đã sinh ra đồng chí Nguyễn Đức Cảnh - chiến sĩ cộng sản kiên trung, nhà lãnh đạo kiệt xuất của cách mạng Việt Nam, học trò xuất sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Lăng mộ đồng chí Nguyễn Đức Cảnh (thị trấn Diêm Điền, huyện Thái Thụy).

biết có từ bao giờ, chỉ nghe người trong làng kể rằng, xưa kia các cụ trong nhà đi biển mỗi ngày góp nhặt một ít đá về xếp thành giếng. 2 khuôn phía trên cùng của giếng làm bằng bố hổng, với trện với mặt rất chốc chần, bền mãi với thời gian. Có một điều rất đặc biệt, nơi đây là vùng ven biển, nước ở tất cả các giếng đào khu vực này đều bị nhiễm mặn nên rất đục nhưng giếng này hàng trăm năm nay nước vẫn giữ vị ngọt ngào và trong vắt, nhìn thấu tận đáy. Vì vậy, người dân

trong vùng đặt tên là giếng Ngọc và khi chưa có Khu lưu niệm bà con vẫn lấy nước giếng Ngọc về sinh hoạt. Đứng 110 năm về trước, bên giếng Ngọc này đã ghi dấu một thời khắc đặc biệt, đó là sáng mùng 1 Tết năm Mậu Thân (1908) (tức ngày 2/2/1908), cụ bà Trần Thị Thủy ra giếng múc nước rửa chân như mọi ngày và đã để rơi cạp bê Nguyễn Đức Cảnh ngay bên giếng. Chính vì điều này, người dân trong vùng càng tin đây chính là mảnh đất linh thiêng đã sinh ra người chiến sĩ cộng sản

chân chính, người con ưu tú của quê hương đã để lại nhiều dấu ấn đậm nét cho sự ra đời của Chi bộ Cộng sản đầu tiên (3/1929); Đồng Dương cộng sản Đảng (6/1929); Tổng Công hội đỏ Bắc Kỳ, tiền thân của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam tháng 7/1929. Đến nay, người dân Diêm Điền vẫn truyền nhau những câu thơ: "Anh sinh ra bên bờ giếng nhỏ Nước trong soi rõ mặt người Mẹ anh gánh nước giếng khơi

Sáng mùng một Tết, đất trời sang xuân". Phía Đông giếng Ngọc, người ta cho dựng 24 cái cột tượng trưng cho 24 tuổi thanh xuân của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh. Phía Tây giếng có bức phù điêu trên có khắc bài thơ "Tạ từ ngon" - thư của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh gửi thân mẫu viết trong những ngày bị kẻ thù giam giữ trong xà lim án chém. Bài thơ nói về tấm lòng của người con đối với mẹ, ý chí kiên trung của người chiến sĩ cách mạng, chỉ tiếc rằng cuộc đời chưa hoàn thành nhiệm vụ cách

mạng giao, xin tạ từ với mẹ: "...Một mình trần trọc canh trường, Nát lòng muôn việc giữa đường chưa xong. Ngón ngang trăm mối bên lòng, Xông pha giồng tổ chi mong đợi. Hồn còn mang nặng lời thề, Nát thân chưa để đến nghi trời mây. Tạ từ vĩnh quyết từ nay, Cúi xin từ mẫu chớng khuấy nỗi buồn!".

Nơi lưu giữ những tư liệu quý giá

Ngay cạnh nếp nhà xưa, lăng mộ đồng chí Nguyễn Đức Cảnh được xây dựng với thiết kế rất đặc biệt. Một gian nhà được xây nổi lên trên, phần mộ ở phía dưới, trên cùng là đài tưởng niệm. Năm 2007, hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh được tìm thấy tại Hải Phòng, được Đảng bộ và nhân dân Thái Bình đưa về an nghỉ trên chính mảnh đất nơi đồng chí đã sinh ra và lớn lên. Với niềm vinh dự tự hào, tình cảm trân trọng người anh hùng của quê hương, chiến sĩ cộng sản lỗi lạc,

những người con Thái Bình đã lấy đất sét tại nơi phát tích của nhà Trần (xã Tiến Đức, huyện Hưng Hà) đặt tại mộ đồng chí Nguyễn Đức Cảnh. Mộ đồng chí cũng được đặt đầu hướng quay về giếng Ngọc, nơi đồng chí đã sinh ra. Trên phần mộ có in hình lá cờ Tổ quốc. Ngay trong lăng mộ và nhà lưu niệm trưng bày rất nhiều tư liệu lịch sử là những bài báo thực dân Pháp viết sau khi đồng chí Nguyễn Đức Cảnh bị xử kín; là những công trình nghiên cứu về thân thế và sự nghiệp của đồng chí; là hình ảnh khu pháp trường ở Hải Phòng xưa và nay; những văn bản pháp lý của Trung ương và của tỉnh về quá trình tìm hài cốt đồng chí Nguyễn Đức Cảnh... Những năm qua, Đảng bộ và nhân dân Thái Bình đặc biệt quan tâm đến việc trùng tu, tôn tạo, mở rộng khuôn viên và xây mới một số công trình trong Khu lưu niệm và bảo quản hiện vật, di vật cho xứng tầm với công lao to lớn của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh với cách mạng, với nhân dân. Hiện nay, huyện Thái Thụy

đang khẩn trương hoàn thiện xây dựng nhà tưởng niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh và một số hạng mục công trình phụ trợ, dự kiến sẽ khánh thành đầu dịp kỷ niệm 110 năm ngày sinh đồng chí Nguyễn Đức Cảnh (2/2/1908 - 2/2/2018). Đền thăm Khu lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, mỗi chúng ta có thêm cơ hội biết thêm về quê hương Diêm Điền, hiểu nhiều hơn về người chiến sĩ cách mạng lỗi lạc, nhà lý luận với những tác phẩm báo chí đầy tính chiến đấu. Với những đóng góp to lớn cho cách mạng, cho sự nghiệp giải phóng dân tộc, đồng chí Nguyễn Đức Cảnh mãi là tấm gương sáng ngời của chủ nghĩa anh hùng cách mạng để lại cho mỗi chúng ta hôm nay và mai sau, đúng như câu đối Giáo sư, Anh hùng Lao động Vũ Khiêu viết tại lăng mộ đồng chí: "Sinh tại đây, lăng mộ tại đây, quê cách mạng ấp ôm người cách mạng - Đời như thế, công lao như thế, gương anh hùng góp sáng Đảng quang vinh".

NGUYỄN HINH

Giếng Ngọc tại ngôi nhà đồng chí Nguyễn Đức Cảnh sinh ra và lớn lên.